

LUND UNIVERSITY

Gudsbilden i atomåldern

Nilsson, Sven Gösta

Published in:
Inter Medicos

1971

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Nilsson, S. G. (1971). Gudsbilden i atomåldern. *Inter Medicos*, (2), 119-128.

Total number of authors:

1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Gudsbilden i atomåldern

Av *Sven Gösta Nilsson*

Inledning

1960-talet har varit det decennium, har någon påpekat, inte då teologin dog — tvärtom den upplevde en viss renässans — men då vissa teologer förklarade att Gud var död. Det var också det decennium då prästerna, enkannerligen de amerikanska prästerna, steg fram och gav sina liv i den medborgarrättsliga striden. De föreställde sig då i alla fall själva, att det var för att bära vittnesbörd om att Kristus lever.

Över huvud känns det som om tro-och vetande-debatten är, om inte död, så i alla fall «ute», varmed den nya generationen menar något värre än död. Det gamla intellektuella skyttegravskriget, som Hedenius återupplivade, är det ingen i den nya generationen som längre tar på riktigt allvar. Den har mest respekt för «hjärtats tro» än för «hjärnans tro». Martin Luther King gör denna distinktion i sin bok *Strength to Love* «Hjärnans» (förnuftets) tro innebär ett intellektuellt försanthållande av att Gud existerar. «Hjärtets» tro, säger Luther King, innebär hela människans involvering i ett förtroendefullt självövergivande eller självkapitulation». För att känna Gud», säger han, «måste man besitta den senare tron, för hjärnans tro riktar sig mot en teori och hjärtats tro mot en person».

Icke desto mindre anser jag, att den intellektuella analysen inte är alldeles betydelslös i förhållande till den «intellektuella handlingen». Jag tror att man inte i längden kan handla efter någonting, som man inte alls tror på, liksom man inte riktigt tror på någonting, om det inte alls influerar ens handlande.

Fysik- & astronomibiblioteket
Lunds universitet

Atomåldern

Atomåldern står för framsteg och ökande vetande och ytterligare välmåga och för den enda lösningen til världens energiproblem.

Atomåldern har emellertid inte främst optimistiska associationer.

allmänna fruktan för döden morbida proportioner.»

Vissa teologer har kanske ändå tagit för starkt intryck av den förändringens vind, som sveper genom atomåldern. Att Gud är död under detta århundrade i den meningen, att han funnits men inte längre finns, är väl en tanke, som förefaller varje naturvetare naiv. Om han existerat sen universums begynnelse för $10^{10} = 10.000.000.000$ år sen, dvs. i 100 miljoner århundraden, så förefaller det osannolikt, att han skulle ha dött just under detta senaste århundrade. Däremot skulle de flesta naturvetare 1969 på direkt fråga svara, att han aldrig existerat.

Den stora matematikern och fysikern Laplace svarade en gång Napoleon på frågan om var i hans stora encyklopedi man kunde läsa om Det högsta väsendet: «Sire, den hypotesen har jag aldrig haft behov av!» Det övermodiga svaret har blivit en trosbekännelse för de många, från nobelpristagaren till mannen från gatan. Eller som en av figurerna i Graham Greenes Burned-out-Case formulerar det: «Han tror inte. Han inte ens tvivlar på Gud.» För i själva tvivlets protest dolde sig en trons reminiscens.

Jaget, Gud och världen

Gud är obehövlig som förklaringsgrund i naturvetenskapen. Hela det naturvetenskapliga förklaringsystemet byggs upp utan att Gud behöver införas. Det finns ett slags Guds tystnad, för att tala med teologerna och med filmskaparen Ingmar Bergman, en Guds tystnad, som går genom hela naturvetenskapen.

När den moderna naturvetenskapen började växa fram i slutet av 1500-talet och början av 1600-talet, fanns det en speciell filosofisk grundval, som var något av en förutsättning för dess framväxt. Man har sagt (se Heisenberg, Den nye fysiken och filosofin), att i själva botten låg Cartesius' partitionprincip». Enligt denna fanns det tre agerande i världsbilden: jaget, Gud och världen — en kunskaps-teoretisk triangel i världsdramat. Grundprincipen för alla naturvetenskapens grundprinciper blev nu, att man kunde tala om världen utan att referera till Gud eller jaget.

Ramar för vårt tänkande

Den nya fysiken har i viss mening löst upp den stela världsbilden. Den har visat, att den av Cartesius införda uppdelningen «jaget — världen — Gud», där man kunde tala om världen utan att tala om

områdenas advent gett människans
bida proportioner.»
å tagit för starkt intryck av den för-
enom atomåldern. Att Gud är död
ningen, att han funnits men inte
n förefaller varje naturvetare naiv.
begynnelse för $10^{10} = 10.000.000.000$
raden, så förefaller det osannolikt,
dessa senaste århundrade. Däremot
i direkt fråga svara, att han aldrig

sikern Laplace svarade en gång
tota encyklopedi man kunde läsa
n hypotesen har jag aldrig haft
nar blivit en trosbekännelse för
mannen från gatan. Eller som
urned-out-Case formulerar det:
på Gud.» För i själva tvivlets

nd i naturvetenskapen. Hela
net byggs upp utan att Gud
ds tystnad, för att tala med
Bergman, en Guds tystnad,

trjade växa fram i slutet av
s det en speciell filosofisk
ng för dess framväxt. Man
och filosofin), att i själva
iligt denna fanns det tre
världen — en kunskaps-
cipen för alla naturveten-
nde tala om världen utan

den stela världsbilden.
ppdelningen «jaget —
lden utan att tala om

jaget eller Gud, var oriktig, åtminstone i fråga om den godtyckligt
noggranna separationen mellan världen och jaget. Man måste sålunda
i viss mening blanda in jaget, dvs observatören, när man talar om
modern fysik. Däremot är det ingen modern vetenskapsman av rang,
som på fullt allvar anser sig behöva eller våga blanda in Gud som en
storhet i sina rent vetenskapliga journaler. Men den strikta ramen
är sprängd, den Cartesianska tredelningen genombruten. Man kan i
själva verket tala om en hel serie av ramer, som alla visat sig för
trånga. Jag skall nämna tre av dem:

1) Tesen om den matematiska logikens fullständighet och mot-
sägelsefrihet.

2) Antagandet om 1800-talsfysikerns begreppsramar, rum, tid,
materia, orsaksbundenhet (kausalitet) som en tillräcklig förklarings-
grund för all slags verklighet.

3) Antagandet om det vetenskapliga språkets generella tillräcklig-
het och dess överlägsenhet över det naturliga språket.

1) Först några ord om matematiken. Det finns där sedan 1931 något
som kallas Gödels teorem. Det går ut på följande: Antag att vi har
givet ett system av begrepp som axiom, som reglerar förhållandena
mellan dessa begrepp. Man kan sedan ställa upp nya satser, som kan
bevisas som antingen sanna eller falska dvs. som följande ur eller
stridande mot axiomen. För system av en viss komplexitet gäller
emellertid, att det finns satser inom systemet, som varken kan be-
visas vara sanna eller falska. Ett slags kattor bland hermelinerna
alltså. Eller ett slags virus i den perfekta matematiska steriliteten.

2) 1700- och 1800-talsfysikens erfarenhet, som ble elementära spel-
regler och ideal för allt slags tänkande, var att det gick att skarpt
definiera vetenskapliga begrepp, som inte var motsägande. Bland
dem var begreppen rum, tid, materia och kausalitet (orsaksbunden-
het) grundbegreppen. I själva verket tar Kant upp dessa begrepp och
ger dem ett slags filosofisk venia genom att förklara dem för syn-
tetiska begrepp apriori. 1900-talsfysikens erfarenhet motsäger inte
helt den gamla fysikens. De nämnda begreppen blir inte värdelösa
men de blir begränsade till sitt tillämpningsområde. De visade sig
nämligen inte utan vidare vara användbara, när intresseområdet ut-
vidgades till att gälla mycket små dimensioner (atomfysiken) och
mycket stora (kosmiska fysiken). Heisenberg, den nya fysikens
främste nu levande talesman, gör rent av gällande, att, när man ut-
vidgar ett område, kan mera opreciserade «ovetenskapliga» ord ofta
visa sig mer användbara än de vetenskapliga och preciserade.

... i ramen utgör tesen om det vetenskapliga språket som fullständigt och tillräckligt för kartläggning av all slags mänsklig erfarenhet. Här är läget något liknande läget i matematiken. Vi använder en mångfald av ord i vårt vardagsspråk. Vill vi veta vad orden betyder, så kan vi slå upp dem i ordböcker, som förklarar dem med hjälp av andra ord. Dessa andra ord förklaras i sin tur delvis av åter andra ord, delvis av de ord vi först slog upp. Vi kan också komma överens om betydelsen av sådana ord, som inte står i ordböcker: Vi kan införa konventioner. Men i konventionerna måste vi ånyo använda ord. De nya filosoferna fäster stor vikt vid nödvändigheten av en analys av ord och begrepp. De anser också med rätta att många misshälligheter och missförstånd beror på att man menar olika saker med samma ord. Och man kan komma rätt långt med semantik, men till slut blir där ändå, visar det sig, alltid en del ord över, som man får ta oanalyzerade och odefinierade. Vilka ord, som blir kvar är emellertid, också det, en fråga om konvention.

I själva verket är det så, att stor dikt och poesi hämtar en del av sin kraft och associationsrikedom ur det förhållandet, att inte alla ord har en enkel mening utan snarare en dubbel mening. Den svenske diktaren Östen Sjöstrand skriver: «Ord, som skall uttrycka våra drömmar, kan inte ha samma inre struktur som de vetenskapliga fackorden. Entydigheten måste prägla fackorden, mångtydigheten måste utmärka drömmens och känslolivets ord, mångtydigheten måste finnas i de ord, som skall kunna verka med symbolernas samlade kraft och katharis. Mångtydigheten måste finnas i den djupare gemenskapens ord.»

I den citerade boken (Den nya fysiken och filosofin) fortsätter Heisenberg längs denna linje och säger, att just sådana ord som «själ», «liv» och «Gud», som 1800-talsvetenskapen dömt ut som ovetenskapliga, rör vid en verklighet, som de vetenskapliga begreppen inte räcker till för att precisera.

Heisenberg menar sålunda, att en av den nya fysikens lärdomar är just en varning för begränsningen i den vetenskapliga beskrivningen och en ökad respekt för det på årtusenden av erfarenhet grundade naturliga språket.

Niels Bohr och komplementaritetetsaspekten

Niels Bohr, den sedan några år döde store danske fysikern, var ofta inne på tankegångar helt liknande Heisenbergs. Han skriver själv, att den högsta visdomen nödvändigtvis måste uttryckas «genom användande av ord, vilkas mening inte kan definieras entydigt».

Bohr ger också i detta sammanhang ett av sina viktigaste bidrag till formuleringen av den nya fysikens filosofiska lärdomar nämligen begreppet komplementaritet. Vilken betydelse inlägger Bohr i detta ord? Det är ett känt faktum att man i fysiken ibland beskriver ljuset som en vågrörelse (dvs som någonting som med nödvändighet har så stor utsträckning att vågtoppar och vågberg kan existera) och ibland beskriver ljuset som partiklar (dvs som någonting som kan hänföras till en enda punkt). Dessa två begrepp tycks ömsesidigt utesluta varandra. Man tycker, att antingen är ljuset det ena eller det andra (eller ytterligare något annat). I själva verket uppför sig ljuset på det ena eller andra sättet under varandra uteslutande betingelser.

Andra komplementära begrepp

Bohr menar att sådana komplementära begrepp är mycket vanliga i vår vardagsvärld och i det naturliga språket. De behövs där, lika väl som komplementära begrepp behövs i fysiken. Han nämner begrepp som övervägande och beslut, tankar och känslor, förnuft och instinkt, viljefrihet och determinism (förutbestämthet) etc. Låt mig emellertid begränsa mig till ett annat begreppspår, som är av yttersta intresse, nämligen «rättfärdighet» och «kärlek».

Rättfärdighet och kärlek, det är fundamentalbegreppen i varje kultur och varje samhälle. Och kulturens kvalitet och karaktär bestäms till syvende och sist av hur den balansen utformas. Niels Bohr säger i Atomfysik och mänskligt vetande, att varje fungerande samhälle måste vila på för alla lika rättsliga regler, som för alla garanterar ett slags «fair play» (detta är rättfärdighetsaspekten) «samtidigt som livet för den enskilda människan utan speciella nära relationer till släktingar og vänner skulle sakna sina djupaste värden». Här är alltså rättfärdighetsbegreppet överspelat av kärleksbegreppet. Bohr fortsätter, och jag citerar ordagrant: «Fastän varje tillfälle, som kräver en sträng tillämpning av lagen, saknar utrymme för kärleksbegreppets utgestaltning, så kan å andra sidan välvilja och medlidande bringa oss i motsättning till varje föreställning om rättfärdighet».

Bortsett från att Niels Bohr finner relationen mellan dessa begrepp analog till relationen mellan vissa begrepp i mikrofysiken och av den anledningen intressant, så tror jag, att begreppsparet som sådant har ett utomordentligt intresse i och för sig, och jag kan inte avhålla mig från en mindre utvikning. Jag tror till exempel att det i den kristna kyrkan pågår en ombalansering i betoning mellan kärleksbegreppet och rättfärdighetsbegreppet speciellt i inställningen till u-länderna och de sociale och ekonomiska frågorna. Det är viktigt att den balan-

sen återställes och finjusteras i varje ny generation och med varje genomgripande teknologisk förändring. Jag tror att, om Kyrkan länge visat en viss slapphet i rättfärdighetsaspekten, så tycks nu en ny typ av «puritanism» vara på väg, låt vara med nya och oväntade förtecken.

Om vi återvänder till komplementära begrepp i allmänhet, så uppträder de just i de fall, då gränsen mellan subjektet, iakttagaren, och objektet av nödvändighet blir godtyckligt. Skenbart motsägande komplementära begrepp svarar alltså närmast mot olika gränsdragning i olika iakttagelsesfall mellan subjekt och objekt. Bohrs övertygelse är, att för alla mera grundläggande och djupsinniga problem är vi för alla framtid hänvisade till dylika, ur semantikens synpunkt otillfredsställande, begrepp.

Det förefaller troligt, att teologin har många begreppspar, om vilka man skulle kunna hävda, att de är komplementära. Sådana begreppspar är t ex Guds allmakt och allgodhet, Guds vrede och kärlek.

Det sägbara och det osägbara

Vissa framstående fysiker pekar så lunde på de vetenskapliga ordens begränsning och vill i gengäld öka respekten för det s. k. naturliga språket. Språkbruket löper risk att utarmas genom vår rädsla att använda annat än s. k. vetenskapliga ord. Också förmågan till djupare mänskliga helhetsupplevelser har troligen avtrubbats, anser många. Bland dem är William Pollard, kärnfysiker, prästvigd i episkopalkyrkan med församlingstjänst i den s. k. «Atomstaden» Oak Ridge. (Han har skrivit flera utmärkta böcker inom det området vi diskuterar bl. a. *Man on a Spaceship, Physicist and Christian*.)

Pollard ifrågasätter, om inte den skenbara frånvaron av Gud i världsbilden till dels har sin grund i ett slags hjärntvätt. I alla akademiska sammanhang, utom möjligen på teologiska fakulteten, är det förbjudet att tala om det övernaturliga utom i en förklenande mening. Det ingår som en förtutsättning i all vetenskaplig förklaring, att man inte får annat än skämtsamt referera till något slags högre ordning bakom tid och rum som en acceptabel del av den yttre verkligheten. Pollard fortsätter med att säga, att möjligen är hela läro- och undervisningssystemet en slags hjärntvätt. Kanske är vår västerländska kultur en gigantisk om än oorganiserad och omedveten sammansvärjning, som påverkar alla, under deras utbildning. «Vilka möjligheter ett barn besitter», säger Pollard, «för gensvar mot en övernaturlig verklighet, så elimineras de systematisk ju längre hans utbildning fortskrider i skolan och samhället.»

Den svenske fysikern Tor Ragnar Gerholm har formulerat rationalismens intellektuella överläge i vår kultur som det sägbaras dominans över det utsägliga. I en nyårsintervju 1966/67 i DN säger han: «Är det möjligt att i den segrande teknisk-naturvetenskapliga revolutionens kölvatten en helt ny form av andligt förtryck seglar rakt in i det öppna och toleranta samhälle vi strävar efter att bygga upp? Ett förtryck, som det är svårt att komma till rätta med, därför att det försvarar sin existens med så övertygande argument. Men just i detta är det, som förtrycket består: det sägbaras dominans över det utsägliga.» Pollard talar om att vi måste återvinna den nedärvda mänskliga förmågan till gensvar mot den del av naturen som är «över»-naturlig.

Både Pollard och Gerholm menar också, att i vetenskapens väv, både den antika, den s. k. klassiska och den moderna, finns ett mönster av mystik. Tor Ragnar Gerholm går längre och påstår att själva varpen är mystik. «Naturvetenskapen», skriver han med kursiverad stil, i Vår lösen nr 9 1967, «är ingenting annat än en speciell form av mystik». Gerholm anser naturligtvis, att denna tes inte ens i den grövsta tillnärmelse omfattes av den stora massan av naturvetare — helt möjligen bara av Gerholm själv. Han säger emellertid, att detta med mystiken är själva fundamentet för naturvetenskapen och att man kan stå på detta fundament, «fungera som en god forskare, utan att någonsin reflektera över vad man står på», men att icke desto mindre står man därpå. Detta är naturligtvis en mycket kontroversiell uppfattning, som inte är representativ för vetenskapen i stort, men den representerar en anmärkningsvärd och väl artikulerad revolt inom det av positivistisk filosofi dominerade svenska akademiska mönstret.

Fysik och matematik — ett nyckelproblem

Eugen Wigner, fysikpristagare 1963, har formulerat, vad man skämtsamtidigt skulle kunna beteckna som ett «nyckelproblem» inom fysiken: Tangegången är denna. Matematikens utveckling ligger alltid i viss mening lite framför fysikens. Och det visar sig att när en fysikalisk upptäckt görs, finns det alltid till hands (just upptäckt) den rätta matematiken, den rätta nyckeln, med vars hjälp teorin kan formuleras och det hemliga rummet låsas upp. Om man är lite insatt i matematik, vet man att det finns obegränsat många vägar längs vilka den kan utvecklas, oändligt många typer av nycklar kan tillverkas, om man inte i förväg bestämmer hur dessa skal se ut. Frågan är, varför

passar nycklarna så bra? Eller i Wigners ord: «Vi befinner oss i samma situation som den man, vilken utrustad med en nyckelknippa lyckats öppna den ena dörren efter den andra, och alltid har han redan i det första eller andra försöket hittat den riktiga nyckeln. Han börjar misstänka, att det inte finns någon entydig koordination mellan lås och nycklar.»

Det finns ett antal ståndpunkter man kan inta inför detta dilemma.

1) Det finns inga unika nycklar, många passar till samma lås dvs. vårt vetande om världen är inte entydigt (Gerholms uppfattning och väl också Wigners).

2) Det finns en hemlig styrning utifrån själva vårt kunskapsförvärvande, ett slags Gudsuppenbarelse i naturen och enkannerligen i människan. (Pollard utvecklar denna tankegång.)

3) Nyckeltillverkningen styrs, om än svagt, av förbrukarna. Endast sådan matematik utvecklas och kommuniceras, som får fysikaliska tillämpningar.

4) Vår hjärna (som en del av oss själva) är en produkt av samma naturlogar, som de fenomen vi försöker hitta naturlagarna för.

Då vår relation till naturlagarna förmedlas via kanaler så avlägsna från vårt medvetande som den genetiska koden och den Darwinska utvecklingsprocessen, så förefaller det sista alternativet ytterst osannolikt.

I nästan alla svaren utom 3) finns där ett element av mystik, även om det inte är samma element. Jag finner det av speciellt intresse att här referera Pollards uppfattning, som alltså rubriceras under 2).

Pollard säger: «Fysikerna har blivit helt okänsliga på grunn av sin dagliga exponering inför det verkligt förbluffande och mirakulösa sambandet (mellan natur och matematik), som de lever i och praktiserar varje dag. Vi har nu bevittnat, att matematiska skapelser, utvecklade av människohjärnan med inget annat ändemål än för vår förnöjelse över tankekonstruktionernas skönhet, svarar exakt mot den naturliga ordningens invecklade struktur, som i sin tillblivelse går mycket längre tillbaka i tiden än människan och hennes hjärna. Det svarar i sanning mot upptäckten, att människan är förvånande lik skapelsens konstruktör. Hur kan vi bättre beskriva denna upptäckt än genom att säga att människan är skapad till Guds avbild?» (Man on a Space-ship).

Vetenskaplig kartläggning och religiös upplevelse

Vetenskapsmännen, eller snarare de mera insiktsfulla bland dessa, har alltså letts till att inta en måttfull attityd till området för vetenskaplig kartläggning och att visa en viss om än motvillig respekt för de estetiska och religiösa upplevelseformerna och uttrycksformerna. Detta har jag försökt betona i det föregående. Längst i denna riktning går givetvis den lilla åt mystiken lutande falangen av naturvetare, främst fysiker (några redan uppräknade), astronomer (Jeans, Lemaitre, svensken Lundmark etc.), men också biologer (t. ex. Teilhard de Chardin).

Samtidigt som dessa naturvetare på grundval av sin erfarenhet är medvetna om den vetenskapliga kunskapens begränsning, är de emellertid, av samma erfarenhet, också skeptiska mot en alltför detaljerad och dogmatisk gudsbild. På de religiösa erfarenheternas område gäller i än högre grad tesen om den fundamentala svårigheten att skilja subjekt och objekt. «Vi se på ett dunkelt sätt, såsom i en spegel», säger Paulus. Vi skönjer reflexer i djupet av vårt medvetande. «Gud», säger Olov Hartman i Innanför «talar inte såsom en människa utan såsom ett hav, ett hav, som ropar emot oss med alla sine böljor».

I all korthet och enkelthet vill jag ge följande sammanfattning av hur jag ser vår Gudsbild tecknad mot den världsbildsbakgrund jag försökt antyda.

En del av motsägelserna i Gudsbilden är, tror jag, skenmotsägelser och har att göra med att bilden av nödvändighet formulerats i det naturliga språkets termer och med hjälp av ett flertal begrepp, som närmast är komplementära till sin karaktär. Och sådana har vi fått lära oss att acceptera också inom fysiken.

En del av motsägelserna har att göra med att det bibliska budskapet är stöpt i den antika världsbildens gjutform. En viss långsam anpassning, en omtolkning är möjlig och nödvändig bl. a. också därför att våra ord förändrats, men denna anpassning kräver lång tid. Ingen är t. ex. längre besvärad av att vi accepterar solen som centrum i planetsystemet och inte jorden. Samma sak håller nu på att hända med vår inställning till upptäckten av arternas utveckling.

Emellertid skall vi gå försiktigt fram. Inte alla s. k. vetenskapliga upptäckter står sig och ingenting är så omodernt som det som var modernt igår.

Sen kommer till detta att Gudsbilden inte i första hand, ja, inte ens i andre hand, utgör något slags personifiering av naturlagarna. Erfarenheten av Gud i naturen är tvärtom, tror jag, en mindre betydelsesfull del av Gudsbilden. Tvärtom är det snarare en etisk er-

farenhet, som är det primära i vad vi kallar gudsupplevelse: «om någon vill göra hans vilja så skall han förstå, om denna lära är från Gud eller om jag talar av mig själv,» säger Jesus enligt Johannes-evangeliet.

Ännu mer kanske det är frågan om en personlighetens helhetsupplevelse, som inte är tillgänglig för vetenskaplig analys eller beskrivning. Kanske Pollard har rätt i att det ligger en stor fara i att denna förmåga till hel mänsklig upplevelse i vår generation håller på att förtvina som mänsklig förmåga.

Gudsföreställningen eller Gudsupplevelsen var i det Hartmanska citatet i det föregående associerad med bilden av havet. Om vi tänker vidare i denna symbol, kan vi säga, att i kikaren kan man kartlägga alla dess stränder, med mikroskopet kan man analysera mikrobernas liv däri, i det kemiska laboratoriet kan man kartlägga frekvensen av alla dess atomer. Många vill stoppa där och säga: detta är det verkliga vetandet om havet! Men mystikerna och de praktiskt troende skulle säga oss: Den yttersta upplevelsen av havet som hav får man bara genom att vada i det och låta dess vatten skölja över sig genom att överlämna sig åt det och låta dess böljor bära sig!

Från en annan ståndpunkt

I mycket är det ju en fråga om att välja ståndpunkt. Från trons ståndpunkt ter sig den intellektuella debatten på följande sätt enligt T. S. Elliot (Mordet i Katedralen):

«De som förnekar Dig, kunde icke förneka Dig,
om Du icke funnes till,
och deras förnekelse kan aldrig bli fullständig,
ty då skulle de icke finnas till».

Fysik- & astronomibiblioteket
Lunds universitet

CARL
ZEISS

Symbolet for verdensberømt optikk

LORENTZ E. GJERSØE A/s
KONGENS GATE 2 - OSLO 1
TLF.: *201714